

NUME DE CAI. DIN RĂSPUNSURILE LA *CHESTIONARUL I*

A. Introducere

Prezenta lucrare se înscrie în domeniul de investigație a zoonimiei, urmărind sistemul românesc de denotație a cailor din preajma anului 1922, când a fost alcătuit primul chestionar tematic¹ lansat de Muzeul Limbii Române: „Chestionar pentru un atlas lingvistic al limbii române. I. Calul”, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1922. Vom avea în vedere, așadar, evidențierea modei lingvistice din perioada respectivă prin clasificarea² câmpurilor onomasiologice din care au fost selectate faptele de limbă și prin justificările oferite de membrii corespondenți.

Pentru a constitui corpusul, am extras material din răspunsurile la întrebările 62 și 63 ale chestionarului: *Care din aceste adjective citate mai sus servesc ca nume de cai și iepi?* (e vorba de adjectivele menționate în întrebările 58–61 referitoare la culoarea cabalinelor), respectiv *Care sunt celelalte nume care se obișnuiesc a se da prin partea locului cailor și iepilor și când li se dau aceste nume?*

Inventarul analizat cuprinde răspunsuri din 650 de localități³, la care se adaugă 98 de dublete, 14 caiete sosite mai târziu, care nu au fost introduse în lista oficială a răspunsurilor, și alte 8 caiete a căror fișă personală s-a pierdut, astfel încât nu se cunosc numele și localitățile din care provin informatorii (vezi Anexa). Numărul total al răspunsurilor se ridică la 770 – foarte mic față de cele 15 000 de chestionare trimise (Pop 1929, p. 53). Din acestea, 6 nu au fost găsite în biblioteca Institutului de Lingvistică din Cluj-Napoca, iar 16 nu conțin un răspuns la întrebările vizate. Din punctul de vedere al terenului lingvistic de unde a fost obținut materialul lexical,

¹ Semnificativă este lucrarea de doctorat a lui Sever Pop, publicată parțial în „Dacoromania” (Pop 1929), în care este analizată și clasificată parțial terminologia calului. Caietele corespunzătoare *Chestionarului I* au mai fost consultate de Ștefan Pașca în redactarea lucrărilor *Terminologia calului: Părțile corpului* (Pașca 1929) și *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului* (Pașca 1936).

² Clasificări parțial asemănătoare au mai fost realizate de Sever Pop (1929, p. 101), Ștefan Pașca (1936, p. 150, 154), Gheorghe Brâncuș (1967, p. 171), Anita Andreica (2011), iar Rodica Zafiu (2006) a oferit o privire de ansamblu asupra preferințelor onomastice actuale în zoonimie.

³ Din economie de spațiu, nu vom reda lista numerelor cartografice. Aceasta poate fi consultată în Pop 1929, p. 241–271. Dacă un zoonim a fost înregistrat în mai mult de 19 localități, am indicat doar aria sa de răspândire.

răspunsurile sunt inegal distribuite: cele mai multe provin din Ardeal, iar cele mai puține, din Oltenia, Muntenia și Moldova. În transcrierea numelor, nu am redat decât pe alocuri varianta standard, păstrând, în general, oscilațiile grafice provenind din adaptarea românească a numelor străine.

B. Câteva considerații teoretice despre zoonime

Zoonimele reprezintă o subclasă onomastică ce desemnează animale, fiind cuprinse în acest subsistem de denominație atât numele proprii conferite, cât și substantivele care denotă rasa și specia. Lucrarea de față are însă în vedere doar prima categorie indicată. Asemeni antroponimelor, zoonimele îndeplinesc diverse funcții: de individualizare și identificare (mai accentuată la animal decât la om), de numire, de adresare (Bran 2011, p. 597). În cazul onomasticii cabaline însă, aceste funcții par oarecum estompate, întrucât, după cum mărturisesc unii informatori, există situații în care numele se atribuie calului relativ târziu (la 1 sau chiar 2 ani de la naștere), aspect condiționat de necesitatea practică (prinderea la ham).

Numirea animalelor constituie „un veritabil act de limbaj, a cărui natură performativă este evidentă în intenția onomaturgului de a institui o modificare în realitatea lingvistică prin conferirea de nume unei realități extralingvistice” (Felecan 2014, p. 269). Atribuirea de nume presupune „un act verbal autoreflexiv” prin „indicele clasificator” (numele ales înscrie entitatea denumită într-o clasă) și prin creația liberă (*ibidem*, p. 280). Procesul denominativ al animalelor depinde de factori precum educația proprietarului, mediul în care acesta trăiește (rural sau urban) și grupul etnic din care face parte, influența exterioară, particularitățile animalului, implicarea emoțională (Andreica 2011, p. 586).

C. Clasificarea numelor de cai

1. Nume proprii care provin din substantive comune sau din adjective substantivizate (onimizare): „Cuvintele părăsesc [...] lexiconul pentru a face parte din onomasticon [...]. Rezultatul îl constituie o identitate formală perfectă între substantivul comun sau adjectivul utilizat în mod curent de vorbitori și numele propriu, însă cu o clară diferență funcțională” (Bran 2011, p. 599). Aceste apelative denumesc:

1.1. Particularități fizice: „țăranul caracterizează sau vizează, de cele mai multe ori, cu o fină și tăioasă ironie, ceea ce îi bate mai curând la ochi” (Pop 1929, p. 102).

1.1.1. Culoarea (majoritatea acestor zoonime sunt, la origine, adjective care arată culoarea părului animalelor, fiind substantivizate și transferate apoi în zoonimie).

1.1.1.1. Culoarea propriu-zisă

• *Alba, Albu* (Trans., Olt., Munt., Basar., Mold., Maram., prin Ban., prin Dobr., „cai albi” – 151, „când e alb la culoare” – 207), *Albina* (< magh. *albin* ‘albicios’, utilizat pentru vaci) (446), *Schimmel* (< germ. *Schimmel* ‘cal de culoare gri sau albă’; 177, 181, 183, 184, 186/2, „când e alb” – 188), *Schmil* (152/2), *Șiml* („pronunțat *Șim*; unui alb” – 187).

• *Bălu, Băla* (< *băl*, -ă ‘(despre păr) bălan, gălbior, blond; nume pentru oi albe pe întreg corpul sau numai pe bot; mai rar, pentru boi sau câini’: DA) (19, 533, 545, 546/2, 551), cu derivatele: *Bălaia* (98, 102, 109, 130, 133, 134, 135), *Bălan/Balan, Bălana* (< *bălan*, -ă ‘nume dat dobitoacelor din jurul omului, când sunt albe (la cal și, mai ales, la iapă); (cu funcție adjectivală; despre părul animalelor domestice) alb’: DA) (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., prin Mold., prin Ban., prin Maram., „cai albi” – 151), *Băluț, Băluța* (< *băluț*, -ă ‘băl, bălai, blond’: DA) (63).

• *Brumu* (109).

• *Castan* (183), *Caștan, Caștana*⁴ (101, 120, 135, 136), *Căștan* (109).

• *Chesely* (< magh. *kesely* 1. ‘șarg’; 2. ‘pintenog’; 3. ‘blond deschis’) (488/1, 489), cu variantele grafice *Chesei* (501, 523)/*Cheșei* (466, 471, 482, 487, 489, 506, 521), *Cheșa* (6, 7, 20, 335, 539, 542, 545, 551), *Cheșe* (< magh. *kese* 1. ‘șarg’; 2. ‘blond spălăcit’) (546), *Șarga, Șargu* (Ban., Trans., Olt., Munt., Mold., Basar., Maram., prin Dobr., „cu dungi sure” – 151, „la cai galbeni” – 445), cu derivatele *Șarguțu* (525), *Șărgace* (252), *Șărgaciu/Șergaciu, Șărgacia/Șergacia* (251, 457, 458/1, 494, G’), *Șărgaciu, Șărgacia* (457, G’), *Șergace* (385), *Șergaciu, Șergacia* (251, 458/1, 494), *Șerguța* („cele tinere” – 58/1) și compusul *Șarga-Righia* (5).

• *Culaș, Culasă* (< *culaș* < sb. *kulaš* ‘(în Banat) gălbui deschis’: DA) (7/1), *Fako* (< magh. *fakó* ‘galben’) (303)/*Facu* (205, 276, 468, 480, 510)/*Facu* (23, 171, 219), *Foacu* (80, 231, 440), *Facău* (< *facău* < magh. *fakó* ‘galben’; ‘(în Sălaj) galben-muceziu’: DA) (219, 220, 226/1, 231/1, 252, 545), *Făcaie* (440), *Focau, Focauă* (487), *Facaș* (239/2), *Fachi* (171), *Foacan* (494); *Seche* (< magh. *szőke* ‘blond’)⁵ (344).

• *Dereș* (< magh. *deres* ‘(despre cal) brumăriu’), cu varianta grafică *Deriș* (183, 188), *Dereșa* (24, 79, 80, 245/1, 312, 394, 446, 448, 480, 484, 487, 494, 495/1, 497, 522, 549).

• *Galbin, Galbina* (24/1, 38/1, 42, 80, 218, 291).

• *Mucedu, Muceda* (< *muced*, -ă ‘(mai ales despre cai) vânat-fumuriu’: DLR) (66/1, 70, 74/1, 82, 215, 226/1, 229/1).

• *Murgu, Murga*⁶ (Ban., Trans., Olt., Munt., Mold., Maram. „cai negri” – 151), cu variantele *Mărgu, Mărga* (5, 7/1, 24/1) și derivatele *Murguleț* (186), *Murgușor* (521), *Murguța* (180).

• *Negru, Neagră* (Trans., Munt., Maram., prin Basar., prin Ban.).

• *Roibu, Roiba, Roaiba*⁷ (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Ban., Maram. „cai roșii (bruni)” – 151), cu derivatul *Roibuleț* (88); *Braun* (< germ. *Braun* ‘maro’ – 177, 184, „unui roșu închis fără deosebire de sex” – 187).

⁴ Probabil de la cuvântul *castan* (cf. supra *caștan*), prin analogie cu culoarea fructului acestuia. Șt. Pașca (1929, p. 304) mai identifică însă un sens al *castanei*: „pielea îngroșată pe care o au caii sub genunchelul piciorului dindărăt și deasupra genunchiului celui dinainte”.

⁵ Nume de cal la maghiari.

⁶ Termenul a ajuns să fie utilizat pentru orice cal, indiferent de culoare, mai ales dacă este singurul cal al proprietarului (*ibidem*, p. 212).

• *Roșu, Roșa* (Trans., Olt., Munt., Basar., Mold., Maram., „cai roșii” – 151), *Roș* (225), *Roșcată* (66/1), *Roșcu* (385), *Roșina* (63), *Roșiu, Roșia* (8, 10, 24/1, 33, 66, 81, 234, 249, 284, 306, 338, 385, 388, 408/1, 466, B, F’), *Piroș* (< magh. *piros* ‘roșu’) (219, 290, 303, 314), *Piroșca* (219, 226, 239/2).

• *Suru, Sura* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., „cai suri” – 151), cu derivatele: *Suraie* (472), *Suran, Surana* (Trans., prin Olt., prin Munt., prin Dobr., prin Basar., prin Ban.), *Surel* (93, 113, 126, 135, 161, 164), *Surica* (45, 55, „cele tinere” – 58/1, 93, 113, 120, 126, 156, 162, 164, 327, 420), *Surișoara* (99, 239/3), *Surișorul* (239/3), *Surița* (Trans., Basar., prin Olt., prin Mold., prin Maram., prin Ban.), *Surulaș* (193), *Suruța* (521), *Surche* (< magh. *szúrke* ‘gri’) (470, 489), cu variantele grafice *Szurke* (303, 356)/*Suriche* („la iepe sure” – 251/1), *Serii* (< rus. *серый* ‘sur’) (135).

• *Vânătu, Vânăta* (59, 64, 65, 70, 80, 446).

1.1.1.2. Cu porțiuni ale corpului de altă culoare

• *Astra*⁸ (188), *Csillag* (< magh. *csillag* ‘stea’)⁹ (11, 272, 281, 297, 303, 316, 317, 356, 386, 396, 448, 482, 521, 541), *Cilag* (Trans., Maram., Ban.), *Ciloag* (Trans., Maram., Ban.), *Ciloc* (80, 190), *Cilog* (Ban., Trans., Maram., „e numele calului cu stea în frunte” – 57, „înstelat, țintat în frunte” – 293), *Cilaș* (545, 546), *Ciloș* (38/1, 206, 536, 538), *Stea* (226/1), *Venus* (3, 294, „cu stelută” – 437).

• *Bălțatu, Bălțata* (< *bălțat*, -ă ‘(despre animale, mai ales despre bou și vacă) cu păr care nu e de aceeași culoare peste tot trupul, întrerupt de una sau mai multe fâșii de altă culoare; dar și despre cai’: DA) (66/1, 102, 239/3, 402, 446), *Bontos* (< magh. reg. *bontos* < *bonta* ‘tărcat’) (420), *Foltoș* (< magh. *foltos* ‘pătat’) (487), *Lampaș* (< magh. *lám pás* „pată albă pe botul calului” – Pașca 1936, p. 362) (247, 380/1, 466, 487)/*Lompaș* (226/1, 420), *Muscuriu* (< *muscuriu*, -ie ‘(reg.; despre oi și capre) cu blana de culoare deschisă și cu pete negre pe bot’: DLR) (66/1), *Pestriț, Pestița* (215, 236, 239/3, 434, 446), cu varianta *Pistriț, Pistrița* (7/1), *Șariciu* (relaționat cu cuvântul *șar*, -ă ‘(prin Banat; despre animale) pestriț, bălțat’: DLR) (66/1), *Tarcău* (< magh. *tarka* ‘pestriț’) (226/1), *Tarcuș* (< *tarcuș*, variantă a lui *tarcoș* ‘(reg., despre câini) pestriț, tărcat’: DLR) (180, „când e pătat” – 188), *Tărcatul, Tărcata* (102, 239/3, 346, 446, 494), *Ținteșul, Ținteșa* („cu pată albă în frunte” – 90).

• *Breazu, Breaza* (< *breaz*, -ă ‘cal cu o pată (stea, țintă) albă în frunte sau cu o dungă albă pe bot’: DA) (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram. „cu pată mare pe frunte” – 88, „cal cu o dungă albă pe frunte” – 151), cu derivatul *Brezoi* (66/1).

• *Lisa* (< *lis*, -ă ‘(reg.) (despre cai și câini) cu părul sclipitor și cu o pată albă pe frunte, pe bot’: DA) (Ban., Trans., Olt., Mold., Maram. „se spune și Lesu, Lesă” – 152/3).

⁷ Uneori, acest nume iese din categoria substantivelor cromatice, desemnând un cal rău, mare, neputincios, bătrân (Pop 1929, p. 224–225).

⁸ Ar putea fi o creație lexicală de la *astru*.

⁹ E și nume de cal în ungurește.

• *Pintenogu, Pinteroaga* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., prin Maram., „cu pată albă la picior” – 88), *Pantanog* (132, 135, 144, „unui cal cu picioare albe” – 187, 226/1, 239/1, 248), *Pantenog* (280), *Pă/ântănog, Pă/ântănoaga* (Basar., Mold., Trans.), *Pintanăgu, Pintănaga* (185), *Pintanog* (10, 227), *Pinteanu* (132, 191).

1.1.2. Culoarea relaționată cu o afecțiune: *Ceacâru, Ceacâra* (< *ceacâr*, -ă ‘cal cu ochii aproape de tot albi’: DA) (102)/*Ceacăra* (91), *Ciacăr* (153).

1.1.3. Constituția fizică: *Bunduc* (99, 109), *Cechi* (probabil, din magh. *csekely* ‘micuț, slăbuț’) (171), *Micu* (24, 41/1, 47, 60, 64, „*Micule* îi zice pentru că toți caii de munte sunt mici” – 72, 87, 310, 331, 519, 520), *Mica* (87), *Milan* (< *milan*, variantă a lui *melean* ‘(în Mold.) (om) înalt și robust’: DLR) (171), *Mititelu* (63), *Picinogu* (< *picinog*, -oagă ‘(reg.; despre oameni) mărunț, scund; sfrijit’: DAR) (38/1, 42), *Pogan* (< *pogan*, -ă ‘(Trans., Maram., Ban.; despre oameni) mare, puternic, voinic’: DLR) (480), *Rotunda* (539), *Voinicu* (64, L), *Voinica* (102).

1.1.4. Vârsta sau sexul reflectate în termenul ales, apelativul desemnând persoane: *Baba* (335, 390, 501, 509/1, 540), *Baby* (540), *Băiatu* (70), *Bebe* (226), *Bebi* (< magh. *bébi* ‘bebe’) (265), *Boboc* (< *boboc* ‘(fig., cu funcție adjectivală) mic, mititel’: DA) (60, 69, 78, 87, 198), *Bubi* (< magh. *bubi* ‘băiețaș, băiețel’) (Trans., prin Ban., „când e negru” – 188, „ori cal or iapă” – 199), *Dama* (256, 350, 360, 439, 448/1, 471, 487, 515, 551), *Fata* (75/1), *Fetița* (87, 95, 127), *Fițcu* (< magh. *fickó* ‘băiețandru’) (310), *Juna* (A), *Maica* (95, 118), *Malcic* (< rus. *мальчик* ‘băiețel’) (135), *Parip*¹⁰ (< magh. *paripa* ‘cal sprinten, armăsar castrat’; ‘(Trans.) cal tânăr, sprinten și frumos, folosit mai ales pentru călărie’: DLR) (240), *Pestra* (< *pestră* ‘(reg.) doică’: DLR) (495/1), *Pici* (< magh. *pici* ‘micuț’) (38, 424)/ *Piți* (18, 36, 193, 196, 349, 350, 525), *Piciu* (Trans., Olt., Dobr., Basar., prin Maram., prin Ban., prin Munt.)/ *Pițiu* (489), *Pruncu* (7), *Puiu* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., „*Puiuile* îi zice pentru că toți caii de munte sunt mici” – 72), *Puiuț* (297), *Puica* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., „se dă la iapă foarte mărunță la corp și mică la cap” – 200, „la iepe negre” – 251/1), *Puicuța* (161, 523), *Purdi* (< magh. *purde* ‘puradel’) (168). După cum se poate vedea și din mărturisirile respondenților, ceea ce motivează, în unele cazuri, numele ales nu este vârsta, ci constituția fizică a animalului. Uneori, proprietarii schimbă numele animalului când acesta ajunge la maturitate.

1.1.5. Alte particularități fizice

1.1.5.1. Frumusețea: *Checieș* (< magh. *kecses* ‘grațios, fermecător’) (256), *Cinoș* (< magh. *csinos* ‘frumușel’)¹¹ (Trans., Ban., Olt., Maram., „cai frumoși, indiferent de culoare” – 200, „se dă cailor semeți și sprinteni” – 203/1, „dacă-i

¹⁰ Termenul se utilizează și în batjocură (Pop 1929, p. 217).

¹¹ Nume de cal, de vacă etc. în ungurește.

frumos” – 239), cu varianta grafică *Cinaș* (168, 344, 359, 414/1, 432, 494), *Cinoși* (195/1), *Crasavcic* (‘chipeșul’; < rus. *красивый* ‘frumos’) (135), *Fain* (< *fain* ‘frumos’) (226/1), *Marghioala*¹² (< *marghiol*, -oală ‘(inv. și reg.) frumos, plăcut la înfățișare’: DLR) (109, 185), *Mândra* (29, 280, 339), *Pumpaș* (< magh. *pompás* ‘frumos, atractiv, splendid’) (529), *Sep* (< magh. *szép* ‘frumos’), *Sepi* (523), *Tacaroș* (< magh. *takaros* ‘frumușel’) (512).

1.1.5.2. Defecte fizice: *Conya* (cf. magh. *konya* ‘clăpăug’) (317), *Știrbu*, *Știrba* (158).

1.1.5.3. Părți ale corpului: *Buzică* (67), *Pișla* (< magh. *pisla* ‘pleoapă’; ‘ochi care se închid de somn’) (276), *Pilla* (< magh. *pilla* ‘geană’, ‘pleoapă’) (356).

1.1.5.4. Particularități ale părului: *Barsan*¹³ (540), *Boitoș* (< magh. *bojtos* ‘cu moațe, cu lațe’) (521), *Bundaș* (< magh. *bundás* ‘blănos, flocos’) (281), *Göndör* (< magh. *göndör* ‘cârlionțat’) (523), *Pletea* (87), *Premeș* (< magh. *prémes* ‘blănos’) (439).

1.1.5.5. Utilizarea animalului: *Nyergheș* (< magh. *nyerges* ‘cu șa’; ‘cal de călărit’; ‘cal cu spinarea curbă’ – Pop 1929, p. 214) (498), *Mergeș* (formă hipercorectă a lui *Nyerges*, cu care, cel mai probabil, coincidea în pronunțare) (380).

1.2. Particularități de temperament

1.2.1. Pozitive: *Bator* (< magh. *bátor* ‘curajos’) (Ban., Trans., Olt., Maram., prin Munt., ‘curajos, ager’ – 239, ‘la cel curajos’ – 351), *Blândă* (82), *Cendeș* (< magh. *csendes* ‘blând’; cuvântul este și nume de bou: DA) (549), *Daica* (< magh. *dajka* ‘dădacă’; ‘când e blândă’ – 288, 464, 549), *Istețu*, *Isteața* (54), *Iușca* (< expr. *iușcă de femeie* = ‘femeie plină de șiretenie și de temperament’: DA) (351), *Jambor* (< magh. *jámbor* ‘blajin, blând’) (549), *Liberă* (439), *Lina*¹⁴ (75/1, 153, 163, 225, 290, 403, 433, 435), *Nobil* (B), *Ocoș* (401), *Túzeș* (< magh. *tűzes* ‘ager’) (514), cu varianta grafică *Tizeș* (420) *Vidam* (< magh. *vidám* ‘vesel’) (Trans., Maram., prin Ban., ‘când e tare’ – 288)/*Vidan* (Trans., Maram., prin Munt.), *Vidor* (< magh. *vidor* ‘vesel’) (412), *Viteaz* (424, 489, 529).

1.2.2. Negative: *Buidoș* (< magh. *bujdosó*¹⁵ ‘pribeag, care rătăcește’) (285, 428, 455, 480, 494, 516)/*Buiduș* (420), *Cruntu* (133), *Dura* (521), forma italianizantă *Furioza* (152/2, 157, 471), *Haina* (380), *Mișeu* (probabil, o rostire populară a lui *mișel*) (75), *Moloman* (< *moloman*, -ă ‘leneș’, ‘molâu’, ‘prost’) (149), *Nărodu*, *Năroadă* (‘dă cu picioarele’ – 27, 38/1, 42), *Paicoș* (< magh. *pajkós* ‘zburdalnic, zglobiu’; 523), *Paicaș* (459), *Paicu* (79, 525), *Silai* (< magh. *szilaj* ‘nărăvaș’) (459, 480)/*Siloai* (458).

¹² „Pentru a da calului o notă ironică sau depreciativă”, „se numesc astfel în batjocură caii bătrâni” (Pop 1929, p. 108).

¹³ Relaționat, probabil, cu *bársan* ‘despre oi, cu lâna lungă și aspră’ sau cu numele de familie omonim; totodată, poate avea legătură cu *barșon* (< magh. *bársony*), folosit în unele zone ca nume pentru câinii cu blana de culoare neagră, cârlionțată, mătăsoasă.

¹⁴ *Lina* este însă și prenume românesc și hipocoristic maghiar de la *Evelin*, *Ilona*.

¹⁵ Cuvântul este și nume de familie în limba maghiară.

1.3. Apelative care desemnează animale prin asemănarea cu o notă caracteristică (temperament, culoare) (Pașca 1936, p. 154), realizându-se astfel anumite analogii:

1.3.1. Animale și păsări domestice: *Bibilo*, *Bibilică* (65), *Bica* (< *bica*, variantă a lui *bic* ‘taur’: DA) (177), *Ceacal*¹⁶ (< *ceacal* ‘șacal’; ‘câine cu pete albe pe frunte și la picioare’: DA) (85), *Cocoș* (Olt., Trans., Munt., Dobr., Basar., Mold., „când e iute” – 188)/*Cucoș* (140, 284), *Mulă* (< *mulă* ‘catâr’; ‘epitet pentru un cal urât, mare și greoi’: DLR) (401), *Pircă* (< *pircă* ‘bibilică’: DLR) (472/1, 480, 487), *Rățoiu* (66/1).

1.3.2. Animale sălbatice

1.3.2.1. Mamifere: *Castor* (308), *Cerb* (320), *Farcaș* (< magh. *farkas* ‘lup’) (232), *Fuchs* (< germ. *Fuchs* ‘vulpe’)¹⁷ (160, 172, 177, 178, 182/1, 184, 186/2, „când e roș ca vulpea” – 188), cu creațiile *Fuchsa* (150), *Fuxi* (183, 356, 407, 422), *Hulpea* („vulpea” – 212), *Iepuraș* (66/1, 68, 87), *Leu* (27, 87), *Lischi* (probabil, de la ucr. *лисиця* ‘vulpe’) (261), *Lupu* (514), *Roca* (< magh. *róka* ‘vulpe’) (54/1), *Tigru* (525), *Tigris* (509/1), *Ursu* (188), *Vidra* (1, 12, 19, 20, 261, 370, 438, 446, 451, 512)/ *Hidră* (502), *Zaicic* (< rus. *зайчонок* „de la ruși = iepuraș” – 122), *Zebra* (171), *Zimbru* (523).

1.3.2.2. Păsări (ornitonime)

1.3.2.2.1. Hiperonimul pasăre diminutivizat: *Păsărel* (24), *Păsărica* (29, 59, 66/1, 68, 87, 127, 164); *Madar* (< magh. *madár* ‘pasăre’) (376, 384, 429, 442, 472, 482)/*Moadar* (196, 403, 484)/*Mădar* (505).

1.3.2.2.2. Specii de păsări: *Ceșeli* (< magh. *keselyű* ‘vultur pleșuv’) (486), *Cioara*¹⁸ (66/1, 67, 87, 109, 135), *Cioroiu* (< *cioroi* ‘masculul ciorii’; ‘poreclă care se dă țiganilor’: DA) (87), *Cioroica* (< *cioroică* ‘cioară, țigancă’: DA) (68), *Ciocârlanu* (114)¹⁹, *Corbu* (< *corbu* ‘nume de cal negru cu părul luciu; în bațjocură, cal slab (care nu mai e bun decât de dat la corbi să-l mănânce); *corb*, *coarbă*: (foarte) negru’: DA) (Trans., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., Ban., prin Mold., prin Olt., „numele calului cu părul corb” – 57, „negru tare, fără să bată în roșcat” – 86), *Coarba* (75, 171, 284, 446), *Cucu* (439), *Daru* (< magh. *daru* ‘cocor’)²⁰ (239/2), *Fațan* (probabil, din magh. *fácán* ‘fazan’) (536), *Fecske* (< magh. *fecske* ‘rândunică’) (303)/*Feșche* (331)/ *Fecice* (210/1, 401)/*Feciche* (32, 168, 198, 232, 234, 267, „când e de culoare neagră” – 288, 346, 356, 386, 393, 529), *Fecica* (248), *Golumba* (< *golumb* ‘(reg.) porumbel’) (19), *Gaur* (127, 448), *Holo* (< magh. *holló* ‘corb’) (312, 313, 331, 360, 487), *Mierlă* (395), *Orlic* (< rus. *орлик* ‘vulturaș’) (118), *Petrel* (< *petrel* ‘pasăre de culoare albă care trăiește pe lângă apele mari’: DLR) (27), *Pinta* (< magh. *pinty* ‘cinteză’)²¹ (13), *Pițu* (< *pițu*

¹⁶ „Despre caii urâți, slabi, neputincioși” (Pop 1929, p. 171).

¹⁷ Cuvântul desemnează și un cal roșcat.

¹⁸ ‘Nume de câine (probabil negru)’: DA.

¹⁹ O altă etimologie a acestui cuvânt poate fi găsită în Loșonți 2001, p. 35-41.

²⁰ Nume de cal în maghiară (Pașca 1936, p. 358).

²¹ Cuvântul a devenit însă și nume de fată: *Pintyő*.

‘(reg., mai ales în Trans.) pitulice’: DLR) (10, 13, „la mânz” – 190, 335, 452, 521, 535), *Porumb* (numele poate fi motivat indirect, prin referirea la culoare) (226/1, 235, 236, 239/3, 521), *Porumba* (239/3), *Porumbița* (61, 63), *Rândunica* (63, 239/2), *Rigo* (< magh. *rigó* ‘mierlă’) (167/1, 246, 252, 264/1, 309, 319, 320, 327, 393, 460, 490, 525, 540)/*Rigu* (23, 310, 370), *Șerpar* (< *șerpar* ‘specie de vultur de culoare cafenie’: CADE; „cal bătrân, a cărui piele n-ar fi bună decât de șerpar” – Pop 1929, p. 228) (54/2), *Șoimu* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., prin Ban.), creația lexicală *Șoiman* (45), *Vultur* (26, 153, 305, 312, 437, 439, 448, 458/1, 471).

1.3.2.3. Insecte: *Carabet* (< *carabet* ‘larva țânțarului’; ‘cariu’: DA) (135), *Fluturaș* (87), *Gândac* (87).

1.3.2.4. Animale acvatice: *Hering* (487).

1.3.2.5. Reptile: *Chigyo* (< magh. *kígyó* ‘șarpe’) (423, 480).

1.4. Apelative care desemnează nume de plante (fitonime) („unele plante pot să aibă o notă comună cu calul, fie prin culoare, fie prin structură” (Pop 1929, p. 107).

1.4.1. Termeni generali: *Fiora* (< it. *fiore*) (471), *Floare(a)* (7/1, 216, 219/1, 404), *Virag* (< magh. *virág* ‘floare’) (196, 404)/*Vireag* (380, 459, 480).

1.4.2. Specii

1.4.2.1. Flori: *Brândușana* (< *brândușă*) (441, 447), *Breabân* (401), *Bujor* (149, 236), *Cila* (< magh. *csilla* ‘viorea’) (41/1, 317), *Citche* (< magh. *csitke* ‘măceș, trandafir sălbatic’) (I), *Iris* (113), *Margareta* (79, 94, 121), *Roza* (Ban., Trans., Olt., Munt., Basar., Mold., Maram., prin Dobr.)/*Rosa* (83, 185, 196, 198, 245, 249, 265, 469, 510, C), *Roze* (254), *Ruja* (8, 209, 549), cu derivatul *Rujica* (455), *Trandafir* (400), cu femininul *Trandafiră* (395), *Tulipan* (4), *Violă* (439).

1.4.2.2. Arbori: *Oliv* (87), *Stejar* (64).

1.4.2.3. Plante de grădină: *Busuioc* (64, 66/1, 87), *Leuștean* (66/1), *Macriș* (99).

1.4.2.4. Fructe: *Mura* (63, 87, 459, 496, 521, 524, 540, 542). Numele este însă motivat indirect, prin raportare la culoarea neagră a fructului.

1.4.2.5. Părți ale plantelor: *Frunza* (64, 294, 349, 350, 353, 443), *Frunzulița* (87).

1.5. Apelative care desemnează titluri, roluri sociale sau statutul de nelegiuit:

• din context turcesc: *Emir* (178), *Pașa* (7, E), *Sultan* (7, 171, 193, 242, 273, 458/1, 488)/*Zultan* (198, 356), *Sultănica* (63, 458/1).

• din Europa apuseană: *Marchiz* (105, 122).

• din lumea antică: *Faraon*²² („când calul este mare și ciolănos – osos” – 102), *Satrap* (< *satrap*; termenul mai este utilizat și ca epitet pentru o persoană cu comportament despotice: DLR) (67).

• din context românesc sau maghiar: *Betyar* (< magh. *betyár* ‘haiduc’), cu variantele grafice *Betear*/*Betiar* (Trans., Ban., Maram.)/*Bachiar* (163, 167)/*Bechar*

²² Termenul mai are și sensul de ‘țigan’, cu o notă familiară, ironică sau glumeață; este, așadar, posibil ca această numire să provină dintr-un etnonim, de fapt.

(398)/*Becher* (27, 51)/*Behear* (268, 304, 310, 311, 362, 390, 465, 498, 504, 516)/*Bechiar* (Trans., Maram., Ban.)/*Beciar* (7/1, 23, 252, 271, 273, 293)/*Betcear* (236)/*Betsar* (223), *Ciocoiu* (84), *Grofi* (< magh. *grof* ‘conte’) (80), *Haiducu* (64, 66/1), *Jivan* (< *jivan* ‘bandit’: DA) (401).

1.6. Apelative care desemnează meserii: *Baciu*²³ (198), *Boitar* (< magh. *bojtár* ‘păstorel, păstoraș; (reg.) *boitár*’) (7, 297, 352, 356, 392, 419, 424, 458, 472, 522), *Cioban* (7/1), *Deliu* (< *deliu* ‘(învechit) soldat din cavaleria turcească; soldat din ceata de călăreți înființată de Mihai Viteazu’: DA) (63), *Dogar* (13, 140, 232/2, 268, 321, 466, 511, F’), *Faura*²⁴ (155/2, 175) (în forma feminină), *Husar* (< magh. *huszár* ‘soldat din cavaleria ungurească’) (Ban., Trans., Maram.), *Cavaler Husar* (365, 464), *Pastor*²⁵ (< *pastor* ‘preot protestant’) (198), *Poetaș* (87), *Protopop* („ca nume de batjocură” – 279), *Toborzo* (< magh. *tobarczó* ‘recrutor, persoană care recrutează’) (157), *Vezer* (< magh. *vezér* ‘comandant’) (366, 482, 495, 501)/*Vezeir* (494)/*Vezir* (464).

1.7. Apelative care desemnează alte ființe umane: *Gheroi* (< rus. *зепoй* ‘erou’) (149), *Poitaș* (< magh. *pajtás* ‘tovarăș, prieten’) (420, 423), cu varianta grafică *Paitaș* (432, 433, 435).

1.8. Apelative care desemnează personaje fantastice: *Tündér* (< magh. *tündér* ‘zână’) (366, 490, 495)/*Tinder* (370), *Zmeu*²⁶ (24, 26, 65, 84), *Zmeica* (113).

1.9. Apelative care desemnează instrumente de suflat: *Bucin* (variantă a lui *bucium* – cf. DA, s.v.), *Bucina* (66/1).

1.10. Apelative care desemnează fenomene ale naturii: *Fulger* (24/1, 59, 377, „dacă e cal castrat sau armăsar iute” – 403, 439, 456, 484), *Szellő*²⁷ (< magh. *szellő* ‘adiere de vânt’) (260, 312)/*Szello* (303, 371, 513/2)/*Selö* (305, 356, 360, 380, 386, 489, 507), *Vântu* (113), *Vifor* (458/1), *Vihar* (< magh. *vihar* ‘furtună’) (507), *Vilam* (< magh. *villám* ‘fulger’) (482, 488/1, 489).

1.11. Apelative care desemnează ornamente sau care sugerează fastul, eleganța: *Barșon* (< *barșon* ‘catifea’) (247, 396, 414/1, 423, 424, 446, 463, 466, 470, 480, 506, 514, 518, 522, 525, 541, 549), *Bumbu* (< *bumb* ‘(Mold., Trans., Bucov.) nasture’: DA) (218, 524), *Cercel* (87, 95), *Cercelușa* (95), *Ciucurel* („ca părul inelat” – Brâncuș 1967, p. 172) (87, 241), *Conteș* (probabil, preluat din magh. *köntös* ‘halat, haină lungă; cuvântul este o variantă a lui *contăș*: ‘(prin Mold., Bucov., Mehedinți, Constanța) haină bărbătească îmblănită’: DA) (256)/*Contes* (273, 439, 489), *Cordoș* (< magh. *kardos* ‘cu sabie’, ‘energic’) (523), *Forga* (< magh. *forga* ‘element decorativ de pe chipiul husarului’) (466), *Manșon* (428),

²³ E posibil ca acest zoonim să provină de la numele de familie omonim.

²⁴ „*Faur*: un cal mare bătrân și slab, potcovit cu potcoave grele de iarnă, fiindcă numai potcoavele sunt de el” (Pop 1929, p. 108).

²⁵ E posibil ca acest zoonim să provină de la numele de familie omonim.

²⁶ Sunt numiți așa mai ales caii mari, grași și aprigi (*ibidem*, p. 230).

²⁷ Acest zoonim poate proveni și de la numele omonim al unei localități din Ungaria.

*Rubin*²⁸ (471), *Struța* (formă feminină a lui *struț* ‘(reg.) buchet de flori, mănunchi de plante, de pene’: DLR) (241).

1.12. Apelative cu conținut negativ: *Hambari* („se zice în batjocură despre un cal mare, foarte bătrân, cu pântec mare, care nu se satură” – Pop 1929, p. 192) (10), *Haram* (< *haram* ‘termen de batjocură pentru vite’: DA; „un cal bătrân, mare și urât, care nu stă la potcovit, nu trage; în batjocură” – Pop 1929, p. 193) (239/2), *Moater* (< *moater* ‘(prin N-E Olt.) om neglijent sau zdrențaros, prost îmbrăcat’: DLR) (41/1), *Râpă* (< *râpă*, cf. DLR **rapăn**: ‘cal bătrân, slab și urât’; „în batjocură despre un cal bătrân, slab, neputincios, urât și netrebnic” – Pop 1929, p. 108) (380), *Răpciucă* („cel răutăcios, care tot prin locuri oprite umblă” – 459), *Lanț* (cuvântul trimite la lipsa de libertate) (27).

1.13. Substantive abstracte: *Gându* (24/1), *Mila*²⁹ (28, 88, 105, 117, 145, 236, 268, 366, 379, 402, 439, 511, 527), *Remeny* (< magh. *remény* ‘speranță’) (324, 501).

1.14. Cuvinte care desemnează sentimentele posesorului față de animal³⁰: *Bobo* (< magh. *baba* ‘păpușă’) (489), *Căluț* („termen dezmiardător care poate indica mărimea, talia, speța sau soiul de cai, ori vârsta” – Pop 1929, p. 114) (186), *Drâglă* („despre un cal mare, slab, bătrân, urât” – *ibidem*, p. 184) (380), *Dârloagă* („termen de batjocură pentru un cal mare, slab” – *ibidem*, p. 181) (380), *Kedveș* (< magh. *kedves* ‘(prin Sălaj) drăgălaș’) (356, 540), *Șalca* (< *șalcă* ‘(prin N-E Olt.) iapă mare și slabă’: DLR) (61).

1.15. Alte apelative – „șăranul, mai ales în târg sau când vrea să-și bată joc de calul vecinului, întrebuițează nume de obiecte care aduc cât de puțin cu vreo însușire bătaoară la ochi a calului vizat” (Pop 1929, p. 106): *Bulbuc* (198), *Bumbuc* (218), *Bunco* (< magh. *bunkó* ‘măciucă’; ‘ghioagă’; ‘buzdugan’³¹) (438), *Burlan* (401), *Cisla* (< *cislă* ‘socoteală cât se cuvine a plăți fiecare din suma ce este a se plăti’, ‘breaslă, meserie’, ‘(N Trans.) minte, fantezie’: DA) (12), *Ciuturica* (< *ciutură* ‘găleată care servește la scos apa din fântână’) (24), *Copcie* (118), *Creță* (probabil, aluzie la culoarea albă a calului) (286), *Cucla* (118, 135), *Forgaci* (< magh. *forgács* ‘așchie’) (345), *Forgo* (< magh. *forgó* ‘vârtej’) (474, 478), *Mojar* (198, 471), *Napol*³² (< magh. *nappal* ‘zi’) (323, 328), *Pistol* (24), *Pita*³³ (94), *Pusca* (probabil, din magh. *puska* ‘pușcă’) (521), *Raza* (278, 321), *Sbârnél* (respondentul se referă, probabil, la *spârnél*, varianta a lui *prâsnél*: DU) (63), *Sicra* (< *sicră* ‘(prin N-V Trans.) scânteie’: DLR) (360, 415, 489, 501, J), *Taler* (507), *Țurca* (158, 196), *Vrana*³⁴ (< *vrană* ‘gaură făcută la butoaiile înfundate, pentru a putea introduce sau scoate vinul, murăturile etc.’; ‘parte a morii prin care curge făina’: DLR) (242, 26).

²⁸ Ar putea proveni și de la numele omonim.

²⁹ Poate fi și magh. *Mila* < *Milán*.

³⁰ Mai intră în această categorie o parte din termenii menționați în alte subcategorii: 1.1.4., 1.1.5.1., 1.2., 1.3.3.

³¹ Termenul ar putea fi inclus și în categoria trăsăturilor de temperament, căci mai are semnificația de ‘lăudăros’, ‘mitocan’.

³² Cf. și *Napoleon*, în magh. *Napóleon*.

³³ Ar putea fi însă și magh. *Pitta* < *István*.

³⁴ Termenul este însă și un nume de familie (Iordan 1983).

1.16. Interjecții: *Pița* (< *piță*: ‘(reg.) strigăt cu care se cheamă mânăjii’: DLR) (72, 87).

1.17. Creații lexicale bazate pe repetiții de sunete: *Ciciri* (440), *Piciri* (229/1), *Pripi* (392), *Toto* (461).

1.18. Termeni dezmierdători: *Bibică* (87), *Bița* (< *biță* ‘formă prescurtată a lui *bădiță*’: DA) (88), *Muți* (< magh. *muci* ‘(fam.) dragul meu, draga mea’) (226, 293, 391, 525), *Țați* (309), *Țunți* (226), *Țuți* (228).

1.19. Verbe: *Mușca* (probabil, de la verbul *a mușca*) (549).

2. Nume proprii care provin din substantive proprii (transonimizare)

2.1. Antroponime

Denominarea unui animal printr-un nume de persoană dovedește predilecția pentru „antropocentrism” (Bran 2011, p. 597) și are drept consecință „apropierea și umanizarea” acestuia (Zafiu 2006), atribuindu-i nu doar o ipostază umană, ci și „statutul de membru al familiei” (Andreica 2011, p. 585). Subcategoria zoonimelor obținute printr-un transfer din antroponimie este destul de numeroasă, unii respondenți oferind și motivele preferinței onomastice: după numele copiilor din casă (24), după numele unui vecin „pe care e mândros proprietarul calului” (293), „unele în batjocura ungurilor, altele în batjocura sașilor sau când provin de la aceiași” (218). Alteori însă, coincidența între numele animalelor domestice și numele mai noi de persoane este evitată pentru a nu îi jigni pe consăteni (Brâncuș 1967, p. 170). „Modificările sau oscilațiile denominative” (Felecan 2014, p. 278) sunt, de asemenea, prezente, întrucât proprietarul poate decide să schimbe numele animalului recent cumpărat dacă acesta are același nume cu al noului stăpân (229/1) sau dacă este cumpărat „de la unguri ori de la jidani [și] au nume de tot ungurești, iar românii le mai românizează” (451). Șt. Pașca (1936, p. 155) observă că numele proprii alese sunt adesea depreciate în antroponomastică și că altele sunt de-a dreptul „simandicoase”.

2.1.1. Prenume

2.1.1.1. Românești

• **Masculine:** *Bogdan* (L), *Costache* (24, 87), *Dănilă* (350), *Gheorghe* (67), *Iancu* (3, 524), *Lula* (cf. DOR) (67), *Marcu* (87, 231)/*Mărcu* (198), *Marin* (524), *Mircea* (24), *Niculae* (213), *Sever* (370, 437), *Solomon* (226), *Șerban* (87), *Toma* (7, 533), *Traian* (113), *Tudor* (1), *Vasile* (87, 88, 127, 164, 179, 196), *Victor* (Trans., Munt., Maram.), *Vintilă* (79).

• **Feminine:** *Aurora* (188), *Diana* (377, 420), *Didina* (95), *Eleonora* (68), *Flora* (312, 313), *Iulia* (187), *Lia* (238), *Matronă* (256), *Mărie* (537), *Mărta* (200), *Nina* (471), *Olga* (87, 171, 344, 367, J, H’), *Stela*³⁵ (Dobr., Mold., Trans., Maram., Ban.), *Victoria* (446), *Vasilica* (279).

³⁵ Zoonimul poate fi însă, la origine, un apelativ, după cum mărturisește unul din respondenți: „cu stea în frunte – 88”.

• **2.1.1.2. Străine**

• **Maghiare**

• **Masculine:** *Árpád* (80), *Baltazar* (69), *Bela* (383, 489, 490, J), *Caroi* (A), *Géza* (276, 364), *Ghiurca* (480, 489), *Istvan* (229/1), *Martin* (109), *Micloș* (234), *Șandor* (3, 8, 41/1, 198, 201, 446, 459, 471, 525, 530, 536, 540, H, D'), *Tibar* (< magh. *Tibor*) (7/1), *Zoltán* (444).

• **Feminine:** *Boglár* (296/1, 299, 309, 510), *Clara* (480, 488/1), *Hajnal* (232, 356, 495/1), *Ida* (Trans., Basar., Maram., prin Mold., prin Ban.), *Izabela* (113), *Marghit* (292, 457, 485, 521), *Marghita* (532), *Marghete* (105), *Margheti* (215, 268, 373, 380/2, 495/1, 542), *Vilma* (Ban., Trans., Maram.).

• **Germane**

• **Masculine:** *Oscar* (549), *Robert* (293).

• **Feminine:** *Augusta* (226), *Frida* (80, 241, 403), *Linda*³⁶ (Trans., Maram.), *Lola*³⁷ (A'), *Luiza* (Trans., Maram.).

• **Turcești (masculine):** *Oman* (96), *Omet* (96), *Osman* (113), *Otman* (171).

• **Grecești (masculine):** *Yani* (288).

• **Rusești (feminine):** *Ruzia* (185, 188).

• **Sârbești:** *Petear* (< sb. *Petar*) (J).

2.1.2. Nume de alint (hipocoristice sau diminutive)

2.1.2.1. Românești

• **Feminine:** *Catrina* (< *Ecaterina*) (65), *Cheți* (< *Lucreția*) (226/1), *Coca* (< *Constantina*) (161), *Doca* (< *Evdochia*) (7), *Dora* (< *Teodora*) (87, 95, 323, 459, 488/1), *Elis* (< *Elisabeta*) (386), *Fani*³⁸ (< *Ștefana*) (Trans., Maram., Ban., prin Basar., „la cal mic” – 47, „la iepe negre” – 251, „nume de femeie la jidovi” – 293), *Fănuța* (< *Ștefana*) (89), *Ficuța* (< *Fica* < *Sofia*) (7/1), *Flori* (< *Floare*) (487, 497), *Florița* (< *Floare*) (542, 547), *Leanca* (< *Elena*) (65), *Lenuța* (< *Elena*) (65), *Lica* (< *Steliana*, *Vasilica*) (128), *Linca* (< *Ilinca*) (294, 309, 350, 448), *Lizica* (< *Elisabeta*) (90), *Loli*³⁹ (< *Maria*) (389), *Lora* (< *Flora*) (198, 392, 498, 499/1), *Lore* (< *Lora* < *Flora*) (456), *Luci* (< *Lucia*) (539), *Magda* (< *Magdalena*) (514), *Mari* (< *Maria*) (487, 488/1, 490, 510), *Marița* (< *Maria*; „pentru a da calului o notă ironică sau depreciativă”, „se numesc astfel în batjocură cail bătrâni” – Pop 1929, p. 108) (24/1, 58, 59, 64, 85, 90, 156, 160, 164, 174/1, 175, 180, 182/1, 352), *Mariți*⁴⁰ (< *Maria*) (Trans., prin Basar.), *Mărica* (< *Maria*) (29), *Mărița* (< *Maria*) (122), *Măriuca* (< *Maria*) (277), *Măriuță* (< *Maria*) (536), *Mela* (< *Melania*) (45), *Mita* (< *Dumitra*) (24), *Neli* (< *Cornelia*) (196, 482), *Nelly* (171), *Nița* (< *Ana*) (540), *Rica* (< *Eleonora*) (188), *Savetă* (< *Elisabeta*) (196), *Savița* (7, 7/1), *Stănuca*

³⁶ Poate fi și de la magh. *Linda* < *Melinda*.

³⁷ Poate fi și de la magh. *Lola* < *Ilona*, *Jolán*, *Júlia* etc.

³⁸ Nume de cai și la unguri (Pașca 1936, p. 359).

³⁹ Poate fi însă și magh. *Lali* < *Lajos*.

⁴⁰ Poate fi și de la magh. *Marici* < *Mária*.

(< *Stanca*) (241), *Steluca* (< *Stela*) (209, 441, 449, 451, 455, 457, 490), *Steluța*⁴¹ (7/1, 156, 240, 298/1, 311, 323, 326, 339, 380, 447, 463), *Tezi* (< *Hortensia*) (251/1), *Tina*⁴² (< *Constantina*) (510), *Zița* (< *Zoe*) (298).

• **Masculine:** *Alecu* (< *Alexandru*) (133), *Baian* (< *Șerban*: DOR (s.v. *Ban*)) (113), *Dani* (< *Daniel*) (327, 360), *Doru* (< *Teodor*) (87, 95, 323, 459, 488/1), *Fănel* (< *Ștefan*) (27), *Ghiță* (< *Gheorghe*) (87, 88, 127, 164), *Gică* (< *Gheorghe*) (87), *Gogu* (< *Gheorghe*) (60), *Lică* (< *Vasile*) (24), *Lulu* (< *Liviu*) (499), *Mitache* (< *Dumitru*) (87), *Mitică* (< *Dumitru*) (134), *Mișu* (< *Mihai*) (87), *Mițu* (< *Mihai*) (251), *Nicu* (< *Nicolae*) (24, 60, 73, 88, 256, 268, 380/2, 439, 509/1, M, F'), *Sicu* (< *Atanasie, Tănase*) (27), *Titi* (< *Constantin*) (390).

2.1.2.2. Din alte limbi

2.1.2.2.1. Maghiară

• **Masculine:** *Bandi* (< magh. *Bandi* < *András*) (251/1, 294, 297, 303, 327, 400, 407, 438, 480, 487, 523), cu varianta grafică *Boandi* (19, 198, 227, 310, 331, 403, 429, 518/1), *Barna* (< magh. *Barna* < *Barnabás*) (13, 314, 360, 459, 472, 523, 525), *Berta* (< magh. *Berta* < *Bertalan*) (Trans.), *Berți* (< magh. *Berci* < *Albert*) (345), *Feri* (< magh. *Feri* < *Ferenc*) (242, C), *Ghiuri/Giuri*⁴³ (< magh. *Gyuri* < *György*) (Trans., Maram., Ban.), *Ioșca* (< magh. *Jóska* < *József*) (7/1, 19, 20, 222, 535), *Iulciu* (format, probabil, prin analogie, de la femininul *Iulcia* < magh. *Julcsa*) (252), *Jancsi* (< magh. *Jancsi* < *János*) (1, 19, 330, 471, 487, 490, 497, 498, 510, 514, 523, 525, 533, 534, 540, 541, 546/2, J), *Janko* (< magh. *Jankó* < *János*) (376), *Laci* (< magh. *Laci* < *László*) (34, 193, 239/2, 246, 356, 390, 442, 460, 476, 482, 484, 487, 505, 510, 524, 529, 540), *Lori* (< magh. *Lóri* < *Lóránt*) (Trans., Maram.), *Mița* (< magh. *Mica* < *Mihály, Miklós*) (24/1, 27, 59, 61, 65, 66, 67, 69, 79, 85, 87, 93, 94, 164), *Moaci*⁴⁴ (< magh. *Maci* < *László*) (12, 198, 330)/ *Moaciu* (H), *Marți* (magh. *Marci* < *Márton*) (232/1, 516, 546), *Marti* (232), *Moarți* (198), *Mati* (< magh. *Máté*) (303), *Mișca* (< magh. *Mihály*) (Trans., Olt., Dobr., Basar., Maram., Ban., „cai mari, trăgaci și cam leneși” – 200), *Mișcu* (6, 535), *Natzi* (< magh. *Náci* < *Ignac*) (549), *Oli* (< magh. *Oli* < *Olivér*) (525), *Pali* (< magh. *Pali* < *Pál*) (167/1, 219/3, 296, 308, 501, 523), *Pepi* (< magh. *Pepi* < *József*) (41/1), *Pișta* (< magh. *Pisti* < *István*) (Trans., Olt., Maram., Ban., prin Mold., „cai mari, trăgaci și cam leneși” – 200), *Piștea* (40, 45, 47, 49, 56/1, 57, 58, 76, 79, 80, E, F), *Piști* (14, 367), *Rudi* (< magh. *Rudi* < *Rudolf*) (198, 218, 331), *Șoani* (< magh. *Sanyi* < *Sándor*) (198).

• **Feminine:** *Babi* (< magh. *Borbála*) (183, 247), *Berta* (< magh. *Berta* < *Bettina*) (Trans.), *Boji* (< magh. *Bözsi* < *Erzsébet*) (238, 487), *Ciri* (cf. magh. *Csiri* < *Irén*) (469), *Clari* (< magh. *Klári*) (299, 345), *Erji* (< magh. *Erzsi*

⁴¹ Numele poate fi motivat și printr-un apelativ, după un respondent, „când pata în frunte e mică” (91).

⁴² Poate fi însă și de la magh. *Tina* < *Barbara, Bettina, Krisztina*.

⁴³ Nume de cai la maghiari.

⁴⁴ Hipocoristicul poate proveni și de la femininul *Magdolna*.

< *Erzsébet*) (521), *Gheizi* (< magh. *Gizi* < *Gizella*) (523), *Gița* (60), *Giza* (457, 460), *Ibi* (< magh. *Ibi* < *Ibolya*) (380), *Iula* (231/1), *Iulcea*⁴⁵ (< magh. *Julcsa*) (177, 247, 276, 281, 285, 305, 320, 362, 396, 422, 448/1, 464, 487, 501, 503, 513/1, 516, 532, 542), *Iulca* (7, 19, 538), *Iulșa* (J), *Iulci* (409, 452, 521), *Iulcia* (13, 190, 246, 258, 273, 330, 377, 390, 392, 401, 412, 457, 462, 471, 480, 489, 504, 514, 551), *Iulcsa* (11, 80, 479, 482, 484, 490, 497), *Iuli* (< magh. *Juli* < *Júlia*, *Julianna*) (183, 225, 247, 441, 453, 455, 525, 546/1, E), *Iulicica* (< magh. *Júliska* < *Júlia*) (152/3), *Iulișca* (Trans., Olt., Basar., Maram., Ban., prin Mold.), *Iuți* (< magh. *Jútka* < *Júdit*) (350, 370, 390, 400, 432, 448/1, 456, 457, 479, 487, 489, 495, 509/1), *Jofie* (< magh. *Zsófi* < *Zsófia*) (352), *Juți* (< magh. *Zsuzsi* < *Zsuzsanna*) (352, 471, 510), *Kati/Cati* (< magh. *Kati* < *Katalin*) (231/1, 312, 313, 331, 360, 431, 438, 455, 463, 488, 490, 497, 499, 509/1, „la iepe negre” – 251/1), *Lenka* (< magh. *Lenka* < *Magdáléna*) (488), *Lenci* (546/2, J), *Lidi* (< magh. *Lidi* < *Livia*) (420, 461), *Lija* (< magh. *Lícia* < *Felícia*) (121), *Lila* (< magh. *Lilla* < *Karolina*, *Júlia*, *Liliána*) (Ban., Trans., Olt., Munt., Maram., prin Mold.), *Lili* (236, 255, 446, 472), *Lilu* (75, 171), *Luța* (< magh. *Lúcia*; cf. *Steluța*) (7/1, 45, 49, 87, „iepe murgi, dar istețe” – 102, 126, 127, 156, 168, 216, 219, 352), *Luți* (< magh. *Lúcia*) (Ban., Trans., Maram.), *Luza* („iepe murgi, dar istețe” – 102), *Manți* (< magh. *Manczi* < *Mária*)⁴⁶ (500), *Marcșa* (< magh. *Mária*) (488), *Marișca* (< magh. *Mariska* < *Mária*) (41/1, 42, 164, 171, 174/1, 205, 239/2, 293, 299, 345, 420, 459, C), *Mili*⁴⁷ (< magh. *Mili* < *Emília*) (226/1, 380), *Miți* (< magh. *Mici* < *Mária*) (Ban., Trans., Maram.), *Nani* (< magh. *Nani* < *Anna*) (452), *Pani* (< magh. *Panni* < *Anett*, *Anikó*, *Anita*, *Anna*) (312), *Rezi* (< magh. *Rézi* < *Terézia*) (47, 58/1, 231/1), *Roja* (< magh. *Rosza* < *Rozsália*) (198), *Roji* (Maram., Trans.), *Rozi* (80, 273, 316, 405, 417, 442, 488, 500, 524, 526, 540), *Sidi* (< magh. *Szidi* < *Szidónia*) (415), *Șari* (< magh. *Sári* < *Sára*) (198, 298, 331, 380, 391, 434, 521, H³), *Sari* (404), *Terci* (< magh. *Tercsi* < *Teréz*, *Terézia*) (521), *Tuți* (< magh. *Tuci* < *Márta*) (542).

• 2.1.2.2.2. Rusă

• **Masculine:** *Colea* (< rus. Николай) (116, 134), *Grișa* (< rus. Григорий) (134), *Misa* (< rus. Михаил) (532), *Mișa* (134, 152/2), *Mitea* (< rus. Дмитрий) (135), *Petica*⁴⁸ (< rus. Пётр) (134), *Șasca* (< rus. Александр) (134), *Vani* (< rus. Иван) (546/2), *Vanica* (< rus. Иван) (114, 134, 147), *Vasca* (< rus. Василий) (122, 133, 429), *Vasea* (< rus. Василий) (111).

• **Feminine:** *Aleșa* (< rus. Александра) (146, 147), *Marusia* (< rus. Мария) (135), *Mașa*⁴⁹ (< rus. Мария) (134, 138), *Mașutca* (< rus. Мария) (138), *Natașca*

⁴⁵ Nume de iapă în maghiară.

⁴⁶ Nume de cal în ungurește (Pașca 1936, p. 363).

⁴⁷ Nume de pisică în ungurește (Pașca 1936, p. 364).

⁴⁸ Poate fi și magh. *Petyka* < *Péter*.

⁴⁹ Poate fi și magh. *Masa*, *Mása* < *Mária*.

(< rus. Наталия) (134), *Sonea* (< rus. Софья) (134, 136), *Tanea* (< rus. Татьяна) (134), *Zina* (< rus. Зинаида) (135).

• 2.1.2.2.3. Germană

• **Masculine:** *Franț* (< germ. *Frantz* < *Franziskus*) (113), *Franți* (523), *Friț* (< germ. *Fritz* < *Friedrich*) (188), *Friți* (Ban., Trans., Maram., prin Basar., „când sunt mânzi mici” – 452), *Hanț* (< germ. *Johannes*) (47), *Hanzăl* (45), *Hanzi/Hanți* (Ban., Olt., Trans., prin Mold., „țintat în frunte” – 293), *Mațu* (< germ. *Matz* < *Matheus, Matthias*) (329).

• **Feminine:** *Ilda* (< germ. *Hilda*) (399), *Luizi*⁵⁰ (< germ. *Luisa*) (420, 452), *Lisi* (465, 550), *Liza* (Ban., Olt., Trans., Munt., Basar., Mold., prin Dobr.), *Lizi* (Trans., Basar., Maram., Ban., prin Olt., prin Dobr., „numire unguerească” – 255/1, „femeie la țigani și unguri” – 293), *Mina*⁵¹ (< germ. *Wilhelmina*) (177), *Mini* (< germ. *Wilhelmina*) (276).

2.1.2.2.4. Ebraică

• **Masculine:** *Ițic* (< ebr. *Isaac*) (10), *Ițig* (293).

• **Feminine:** *Săli* (< ebr. *Salah*) (J).

2.1.2.3. Nume de familie⁵²: *Ance* (< magh. *Ancsa*) (521), *Baidac* (66/1), *Bancou* (< magh. *Bankó*) (487), *Banda* (366), *Bârgan* („se dă la cai urâți sau leneși” – 146, 147), *Bebec* (228), *Bechir* (140), *Bendre* (cf. DOR, s.v. *Bend*) (226, 228), *Bercheș* (cf. DOR) (523), *Biriș* (J)/ *Bereș* (177), *Bobe* (87), *Bogar* (4, 193), *Bognar* (344), *Boita* (< magh. *Bajta, Bojta*) (24), *Brâncu* (188), *Bron* (179), *Cec* (157), *Chido* (< magh. *Kígyó*) (394), *Coștan* (116), *Dabi* (< magh. *Dabi*) (273), *Dachman* (157), *Dari* (< magh. *Dari*) (298), *Dobăș* (517), *Dobra* (29), *Doldu* (116), *Drăgan* (87), *Duli* (< magh. *Duli*) (241), *Farău* (< magh. *Fáró*) (213), *Fluțar* (312), *Forna* (539), *Gambeta* (87), *Gherman* (177), *Ghiurea* (521), *Gurlău*⁵³ (157), *Handrea* (153), *Holan* (488/1), *Ilca*⁵⁴ (7/1, 462, 472, 480, 484, 488/1), *Ilia* (256/1), *Iura* (525), *Laluț* (cf. și Pașca 1936) (155), *Lințea* (175), *Lișcu* (525), *Lupea* (63), *Luțu* (312), *Mada* (J), *Madi* (< magh. *Madi*) (536), *Malciu* (93), *Manea* („când o iapă este murgă și domoală” – 102, 121), *Mașca* (101, 111, 113, 114, 129, 144, 229), *Mârza*, *Mera* (439), *Mici* (261, 354), *Mida* (177), *Milca* (523, 546), *Milea* (121), *Minca* (179), *Mițoiu* (87), *Moțoi* (67, 87), *Mugurean* (306), *Muscu* (8, 328), *Muț* (152/2), *Nica* (E), *Pejgo* (< magh. *Pejko*) (257), *Picu* (521), *Pircu* (7), *Pojar* (198), *Predan* (364), *Rațiu* (511), *Remencu* (48), *Riga* (212, 298, 315), *Riza* (457), *Roinea* (cf. DOR) (352), *Rola* (87, 539), *Roman* (87), *Sarca* (463), *Seleș* (458), *Sila* (413), *Sirca* (245/1), *Sisilică* (67), *Steia* (86), *Steiu* (69, 86), *Șușca*

⁵⁰ Nume german preluat, probabil, prin intermediul limbii maghiare.

⁵¹ Poate fi și prenume românesc.

⁵² Majoritatea numelor de familie enumerate sunt menționate și de I. Jordan (1983).

⁵³ Probabil, relaționat cu *Gurlea* (Jordan 1983).

⁵⁴ Poate fi și prenumele magh. *Ilka* < *Ilona*.

(459), *Tali* (< magh. *Tali*) (521), *Tica*⁵⁵ (208), *Timuș* (242), *Tiță* (209), *Tolna* (< magh. *Tolna*) (7/1), *Trușcă* (246), *Tuli* (290), *Țili* (521, 545), *Țucra* (7), *Țură* (420), *Vanci* (537), *Vândor* (260, 312, 320, 331, 438, 440, „călător” – 480), *Vândor* (< magh. *Vándor*) (198), *Verner* (540), *Vida* (4, 6, 7, 74/1, 263, 502, 539, 549, 551), *Vidaș* (467), *Vidran* (23, 175, 415, 422, 424), *Vili*⁵⁶ (239/2), *Vila* (438), *Vilman* (< germ. *Willmann*) (352), *Vivu* (344), *Voina* (521), *Zariș* (128, 312, 313), *Zelinca* (128), *Zenta* (cf. numelui de familie magh. *Zentai*) (24), *Zeta* (465).

2.2. Nume de personalități reprezentative

2.2.1. Din istoria romană: *Cezar*, cu variantele grafice *Cesar* (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., „cai frumoși, indiferent de culoare” – 200, „calului puternic, bine făcut” – 203/1, „dacă-i frumos” – 239)/*Țesar*/*Țezar* (Trans., Olt., Basar., Maram., Ban., „cal mândru” – 82), *Nero* (152/2).

2.2.2. Din istoria dacică: *Decebal* (47, 67, 113, 366).

2.2.3. Din istoria turcească: *Baiazid* (87), *Soliman* (64).

2.2.4. Din istoria maghiară: *Banfi* („ministru unguresc” – 293), *Tisa* („ministru unguresc” – 293, 401).

2.2.5. Din istoria germană: *Bismark* (87), *Hindenburg* (442), *Pankop* (178), *Raap* (183), *Vilmoș* („Vilhelm II imperator rex” – 218, 434, 448, 458/1).

2.2.6. Din istoria rusească: *Trotski* (29).

2.3. Nume de personaje biblice, mitologice sau folclorice (caractonime): *Hector* (437), *Iossua* (6), *Iuda* (127), *Juno* (261), *Iuno* (464), *Lucifer* („cal țintat” – 188), *Moneta* (95), *Novac* (219/3), *Pintea* (6, 41/1, 80, 82, 287)/*Pincea* (7), *Vesta* (241, 312, 313, 425, 464).

2.4. Hagionime („le pun nume după calendar: ziua nașterii” – 27): *Arteon* (probabil, *Sf. Artemon*) (27), *Taltaleu* (probabil, *Sf. Talaleu*) (27).

2.5. Zoonime: *Chidran* (157, 188), cu variantele grafice *Chitran* (6, 7)/*Gidran* (3, 8, 23, 175, 180, 181, 276, 298, 439, 489, 492, 549, 551), *Gidra* (282), *Ciacău* (< magh. *csákó* ‘răsucit în sus’; nume ce se dă boilor, motivat de orientarea coarnelor în afară: DA) (487), *Ducipal* (47, „cal iute” – 82, 113, 293, 375, 412), *Elzorab* (59), *Leda* (nume de câine în maghiară) (12), cu varianta *Lida* (376), *Nonius*⁵⁷ (437, 549, 551), cu care se relaționează, probabil, *Nomius* (449) sau *Numius* (7, 447) prin caracterul oral al numirii.

2.6. Toponime: *Cichi* (probabil, din magh. *Csiki* ‘Ciuc’) (196, 391), *Cicsereda* (< magh. *Csíkszereda* ‘Miercurea Ciuc’) (540), *Dulcea* (298), *Plevna* (350), *Sedreș* (localitate în Ungaria: *Szedres*) (509/1, 521), *Volga* (461).

2.7. Nume de corpuri cerești (cosmonime)⁵⁸: *Luna* (171), *Pluto* (294, 415, 438, 455).

⁵⁵ Poate fi și magh. *Tika* < *Márta*.

⁵⁶ Poate fi și magh. *Vili* < *Vilmos*.

⁵⁷ Numele unei rase de cai ungurești, obținut prin metonimie. Aceasta dovedește „silința localnicilor de a-și îmbunătăți rasa animală indigenă prin înlocuirea ei cu rase mai bune” (Pașca 1936, p. 150).

⁵⁸ Mai intră aici o parte din termenii menționați la subpunctul 1.1.1.2.

2.8. Nume de sărbători, mai ales dacă animalele s-au născut în preajma acestora: *Crăciun* („uneori cailor albi li se spune așa” – 528), *Florea* (Pașca 1936, p. 154) (63, 87), *Florica* (12, 196).

2.10. Nume de dansuri populare: *Arva* (488), *Ciardaș* (327).

2.11. Etonime: „De multe ori, numele calului vine de la numele naționalității vânzătorului” (84): *Armanca* (< *armean* ‘numele etnic al poporului Armeniei’; există credința că armeanul este spurcat (are curățenie în casă, dar e murdar la mâncare); *Armeancă* este nume dat cățelelor: DA) (149), *Burcuș* (< magh. *burkus* ‘prusac, neamț’) (7), *Cazacu* (< *cazac* ‘membru al unei colectivități etnice rusești formate din oameni liberi, mai ales din foști țărani; p. gener. rus’: DA) (87, 99, 113, 114, 122, 127, 129, 135, 141, 144, 184, 187)/*Căzac* (102, 109), *Chirhiz* (probabil, de la *kirghiz*) (153), *Jidan* (171), *Neamțu* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Maram.), *Ovreiu* (65, 67), *Rom* (27), *Rusca* (cf. TDRG, s.v.: *ruscă* ‘(învechit) rusoaică’) (91, 113, 118, 161, 209, „proastă și bună muncitoare” – 218, 239/2, 241, 245, 416, 446, 453, 455), *Rusu* („dacă vânzătorul este rus, calului i se zice *Rusu*” – 84, 88, 243), *Tătaru* (88, 113, 127, 149, 425)/*Tatar* (129, 471, 480, 487, 551), *Turcu* (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram.), *Turcă* (504), *Țigan* (nume dat prin analogie cu culoarea pielii: „cal negru” (146, 147, 158, 187, 188, 200, 218, 239, 403, 134) (Ban., Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram.), cu forma corespunzătoare maghiară *Cigány* (203, 482), *Țiganca* (66/1, 87, 88, 127, 133, 134, 135, 153, 239).

2.12. Numele locuitorilor unor regiuni sau localități: *Arapu* (< *arap* ‘locuitor al Arabiei sau originar din Arabia; maur; p. ext. negru, om de rasă neagră; fig. se spune *harap*, în batjocură, țiganilor’: DA. Adesea, se dă ca nume la câini și cai de culoare neagră. Nu doar culoarea îl diferențiază, ci și vârsta și modul în care este întreținut: este tânăr și „bine ținut” (Pop 1929, p. 141)) (Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., „la caii cei negri le zice *Arap*” – 187)/*Harapu* (90, 164, 385, M), *Arăpoaica* (femininul lui *arap* ‘negru’: DA) (75), *Băileșteanu* (27), *Blajan* (445), *Cerchez* (< *cerchez* ‘originar din partea de vest a Caucazului’) (85, 87, 91, 93, 102, 105, 113, 129), *Dobrogeana* (29), *Huțan* (< *huțan* ‘numele rutenilor munteni din Galiția orientală și din Bucovina, de origină română’) (158), *Huțancă* („dacă e cal muntenesc” – 158), *Huțul* (184), *Mazur* (< *mazur* ‘(Mold.) persoană care aparținea unui grup etnic polonez, din regiunile Mazuria și Mazovia’: DLR) (149), *Mocanu* (< *mocan* ‘nume dat locuitorilor (români) din regiunile muntoase (în special ale Trans.)’; ‘(reg.) numele unei specii de bou mic și îndesat’; **cal mocănesc** = ‘cal de stână’: DLR. *Mokány* este un nume de cal la maghiari (Pașca 1936, p. 364), dat unui „cal mare” (Pop 1929, p. 211)) (Trans., Olt., Munt., Dobr., Basar., Mold., Maram., Ban., „cal când e domol, murg sau negru” – 102, „se dă la cai urâți sau leneși” – 146–147, „când e greoi” – 188), *Mocana* (< *mocană* ‘(prin Trans.) femeie simplă, necioplită’: DA) (79), *Munteanu* (97), *Ungureanu* (< *ungurean* < *Ungureni* (sat) sau de la *ungurean* „cioban, păstor de obicei din Ardeal” (Brâncuș 1967, p. 173)) (24, 45, 69, 97, 108, 122, 140, 401, 495, 511, F’), *Ungureana* (380/2).

3. Zoonime neclarificate

Există o serie de unități onimice a căror motivație semantică sau pragmatică a rămas neclară. Le redăm în cele ce urmează: *Alpiu* (446), *Babir* (505), *Bebruș* (A), *Bucheta* (87), *Buri* (47), *Cazbec* (113), *Chidscan* (1), *Chochin* (480), *Crâștor* (198), *Cuciu* (494), *Doalar* (226, 228), *Drava* (11), *Fama* (415), *Fulcea* (3), *Gemlaș* (439), *Ghela* (12), *Hălac* (186), *Hinterpreter* (178), *Lantizon* (178), *Leamur* (188), *Ledeia* (114), *Lepche* (487), *Lesi* (183), *Lislea* (135), *Lustic* (102), *Milci* (3), *Mirna* (546), *Mizoc* (155/2), *Muțic* (99), *Păsămță* (339), *Pensa* (229), *Plați* (241, 263), *Raila* (331), *Rap* (155/2), *Râțu* (268), *Redi* (198), *Rinca* (309), *Rubi* (488/1), *Sarcia* (296, 308, 525), *Sărălean* (268), *Seli* (420), *Șarnu* (32), *Șupălan* (220), *Turgu* (66), *Țâglea* (160), *Țiachi* (523), *Țintiv* (458/1), *Țipara* (152/2), *Văsca* (107), *Vengher* (149), *Ziji* (420), *Zuscă* (401).

D. Concluzii

Examinând inventarul onomastic cabalin, concluzionăm că unitățile onimice avute în vedere reprezintă un grup productiv, eterogen. Astfel, prin „zoonimizarea” apelativelor nu se pierde cu totul motivarea semantică inițială: „zoonimele [...], pe lângă funcția de desemnare sau de interpelare, trimit la semantismul cuvintelor-bază de la care s-au format. Legătura dintre numele propriu și cuvântul-bază nu este total estompată, iar locutorul le asociază încă din punct de vedere semantic” (Bran 2011, p. 601).

O categorie destul de vastă de modele onomastice provine din câmpul semantic al culorilor, fiind foarte uzitate nume precum *Roib*, *Murg*, care au fost la origine adjective cromatice. Alteori, culoarea este sugerată la nivel de imagine prin referirea la un animal (*cioară*) sau la apartenența etnică (*țigan*, *arap*). O parte din aceste nume descriptive au la bază adjective întrebuițate pentru a descrie alte specii de animale, având, astfel, loc un transfer zoonimic: *Albina* (bovine), *Bălu*, *Băla* (ovine). De asemenea, prin substantivele comune selectate sunt conotate trăsături caracteriologice, în special prin intermediul unor termeni din sfera semantică a animalelor sau a fenomenelor naturii. O altă observație ține de marcarea referentului [+ apreciativ] (*Cinoș*, *Viteaz*, *Sep*) sau [- apreciativ] (*Buiduș*, *Râpă*), în funcție de termenii aleși sau de implicațiile secundare ale acestora. Există însă și o serie de formule de denominație neutre din acest punct de vedere, în situațiile în care s-a pierdut transparența semantică inițială. Totodată, se confirmă o observație a lui Șt. Pașca (1936, p. 153) privitoare la crearea de forme morfologice, caracterizate prin „masculinizarea numirii femeii și invers” (*Trandafira*). Relațiile denominative sunt realizate uneori prin metaforă (asocierea unei trăsături specific umane cu comportamentul animalului: *Istețul* sau prin diverse analogii), alteori prin metonimie (parte pentru întreg: utilizarea numelui de rasă).

Situația opțiunilor nominale obținute prin transonimizare este, de asemenea, diversă, fiind în general preferate „numele rare, mai puțin sau deloc tocite de

uzură” (Brâncuș 1967, p. 172), întâlnindu-se, totodată, și nume tradiționale. O caracteristică specifică modei lingvistice este utilizarea frecventă a numelor străine, în special de origine maghiară, cu precădere în Ardeal, dar și în restul țării. Pe de-o parte, aceasta dovedește „că au existat relații economice între locuitorii de dincoace și de dincolo de Carpați” (*ibidem*, p. 173), după cum relatează chiar unul dintre membrii corespondenței: „eram situați în marginea Ungariei și oamenii noștri cumpărau caii de la unguri și-i aduceau acasă cu numiri deja puse de unguri” (392/1). Pe de altă parte, exista „tendința de modernizare a numelor”, nu doar în ceea ce privește persoanele, ci și animalele, întrucât numele selectate erau cunoscute și ca nume de animale (Pașca 1936, p. 150), având drept scop fie urmărirea prestigiului, căci numele „neînțelese de dâșii prezentau o notă mai particulară” (*ibidem*, p. 150), fie „ironizarea elementului etnic” (*ibidem*, p. 155).

O altă trăsătură a faptelor de limbă identificate este bogăția fenomenului derivativ – îl remarcă și Pop (1929, p. 59), chiar dacă nu în legătură cu numele proprii –, în special în cazul unităților onimice de proveniență antroponimică (prin sufixele diminutive, prescurtări ale numelor sau deformări ale numelor de bază). Aceasta trădează „o dovadă evidentă de dragoste deosebită ce o are poporul nostru pentru acest animal” (*ibidem*, p. 110). O altă categorie de zoonime este reprezentată de „numele generice” de cai, care indică „apartenența animalului la un grup” (Felecan 2014, p. 280–281), în care se încadrează nume precum *Cezar*, *Bator*, *Bechiar*, cele mai frecvent uzitate în sistemul de denominație. Pe lângă acestea, există o serie de zoonime *nonstandardizate* (*ibidem*, p. 286).

Respondenții au oferit o serie de explicații sociolingvistice ale procesului de numire. Astfel, majoritatea cailor primesc nume imediat după naștere, în primul an al vieții sau atunci când animalul se prinde la ham și la călărit. Foarte rar, atribuirea de nume se realizează la vârsta de peste 2 ani (60, 448/1) sau chiar la 4–5 ani (448/1). Uneori, există situații contradictorii în același sat („la unii de mici, la alții când sunt mari” – 139; „când sunt mânzi de 4–5 săptămâni” – 513, „când sunt mânzi de 2–4 săptămâni” – 513/1). La cumpărare, noul proprietar îi poate da calului un nou nume dacă este nemulțumit de cel anterior. Mai aflăm că unii cai primesc mai multe nume de la un singur proprietar: „primele li se dau în majoritate mai cu seamă de la fătare după culoare, apoi cu timpul unora li se mai dă câte un nume” – 105. Numirile sunt folosite la mânat, dar și „pentru a îmblânzi caii” (210/1) sau ca semn al mândriei stăpânului față de animalul deținut („se dau aceste nume ca să-i arate vrednicia sau ca să cunoască calul că vorbește cineva cu el” – 29). Interesantă este apropierea dintre cai și copii: „cu deosebire copiii dau nume mânzilor” – 546. Majoritatea respondenților nu au răspuns însă la a doua parte a întrebării 63: momentul alegerii unui nume, fie declarând că nu cunosc acest aspect, fie alegând să nu răspundă.

Elementele motivatoare care stau în spatele opțiunii pentru un anumit model onomastic indică „intenția locutorului de a scoate obiectul denumit dintr-un gen proxim și de a-i semna printr-un nume diferența specifică” (*ibidem*, p. 275),

aceasta din urmă ținând, în general, de cromatică sau de alte particularități fizice („de regulă, numele se dau după culoare și semne – 82”, „aceste nume se dau [...] după culoare, când îl cumpără fără să-i știe numele” – 24, „li se dă numele raportându-se la păr” – 67, „la fiecare după culoare” – 516, „sunt în legătură cu înfățișarea exterioară a calului sau a iepei” – 365, „când, de exemplu, a cumpărat un cal și, neștiindu-i numele, atunci i se dă un nume după cât este de frumos și calul” – 355), dar și de particularitățile de temperament („se dau nume după firea lui” – 24, „rar după năravurile sau firea lor” – 82, „la fiecare pe cum e de ager” – 516, „după aptitudinile animalelor” – 63, „se mai poate da alte nume, fie mare sau mic, fie iute sau moale” – 55, „numele se dau cailor după [...] hărnicia lor, [...] după ascultarea lor de stăpân, după mersul lor, după mersul lor la trap, după mersul lor la trepăd – galop” – 140), dar și după origine („după portul celui de la care l-a cumpărat și nume” – 24, „apoi se mai dau la cai și numele satului de unde a cumpărat (de exemplu, dacă a cumpărat din Măceș, îi zice *Măceșanu*, dacă e din Transilvania, îi zice *Ungurean*” – 24/1) sau după numele părinților mânzului („uneori după numele părinților calului” – 551, „după numirea ce a avut-o tatăl sau muma fătului” – 551, „se mai obișnuiește a se numi mânzii numele armăsarului” – 178) sau după contextul istoric („multe împrumutate în timpul războiului” – 93). Se reflectă, totodată, contextul geografic și istoric al epocii respective (politica, valorile societății) sau contactele lingvistice ale nominatorilor, întrucât unele unități onimice poartă urme extralingvistice.

Unii informatori consideră că alegerea numelor este motivată de preferința stăpânului („poporul dă numele după simpatie” – 551, „altele se dau fără motiv vizibil, decât prin predilecție” – 38/1, „li se dau aceste nume la întâmplare, cum crede omul că ar fi mai frumos” – 91, sau nu are la bază niciun factor („li se dă aceste nume fără bază, fără motive” – 398, „când și cum îi taie capul” – 18). Dacă prima categorie de motivații „clasifică animalul”, acestea din urmă „[clasifică] proprietarul” (*ibidem*, p. 280–281). Indiferent de motivația din spatele opțiunii onomastice, numele atribuite contribuie la „dezvoltarea, într-o anumită direcție, a imaginației populare” (Brâncuș 1967, p. 169).

ANEXĂ

1. Caiete sosite mai târziu, neintroduse în lista oficială: A – Mirăslău – jud. Alba; B – Drăușeni – jud. Brașov; C – Șemlac – jud. Timiș; D – Turdaș – jud. Alba; E – Drașov – jud. Alba; F – Soroștin – jud. Sibiu; G – Fărău – jud. Alba; H – Maurăsbeldiu, azi Beldiu – jud. Alba; I – Căpuș – jud. Alba; J – Lugoj; K – Ivănești, fără fișă personală, deci nu se știe despre care localitate este vorba; L – Regimentul 3 Roșiori; M – Regimentul 10 Roșiori; N – Budila, jud. Brașov;

2. Răspunsuri fără nume și localitate: A', B', C', D', E', F', G', H'.

ABREVIERI

ebr. = ebraică, expr. = expresie, fig. = figurat, germ. = germană, gr. = greacă, înv. = învechit, magh. = maghiară, reg. = regional, rus. = rusă, rut. = ruteană, sb. = sârbă, ucr. = ucraineană.
 Ban. = Banat, Basar. = Basarabia, Dobr. = Dobrogea, Maram. = Maramureș, Mold. = Moldova, Munt. = Muntenia, Olt. = Oltenia, Trans. = Transilvania.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Andreica 2011 = Anita Andreica, *Relația dintre antroponime și zoonime*, în Oliviu Felecan (ed.), *Numele și numirea. Actele ICONN 2011*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 585–589.
- Bran 2011 = Răzvan Bran, *Zoonime grecești. Nume de câini în tratatul cinegetic al lui Xenophon*, în *Numele și numirea. Actele ICONN 2011*, Oliviu Felecan (ed.), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 597–603.
- Brâncuș 1967 = Gheorghe Brâncuș, *Nume date animalelor domestice*, în LR, XVI, 1967, nr. 1, p. 169–175.
- CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Partea I. *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, de I.-Aurel Candrea. Partea II: *Dicționarul istoric și geografic universal* de Gh. Candrea, București, Editura Cartea Românească, 1926–1931.
- DA = *Dicționarul limbii române*, București, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, 1913–1949.
- DAR = Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, București, Editura Saeculum Vizual, 2002.
- DLR = *Dicționarul limbii române. Serie nouă*, București, Editura Academiei, 1965–2010.
- DOR = Nicolae Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei, 1963.
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*. Ediția a V-a, Craiova, Editura Scrisul Românesc S.A., 1925.
- Felecan 2014 = Daiana Felecan, *Actul de numire a pisicilor de companie între oficial și neoficial, în Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj-Napoca, Editura Mega–Editura Argonaut, 2014.
- Iordan 1983 = Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Loșonți 2001 = Dumitru Loșonți, *Soluții și sugestii etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
- LR = „Limba română”, București, I, 1952 și urm.
- Pașca 1929 = Ștefan Pașca, *Terminologia calului. Părțile corpului*, în DR, V, 1929, p. 272–327.
- Pașca 1936 = Ștefan Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Olului*, București, Academia Română, Imprimeria Națională, 1936.
- Pop 1929 = Sever Pop, *Câteva capitole din terminologia calului*, în DR, V, 1929, p. 51–240.
- TDRG = H. Tikin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I–III, București, Imprimeria Națională, 1903–1925; 3., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, vol. I–III, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000, 2003, 2005.
- Zafiu 2006 = Rodica Zafiu Rodica, *Nume de animale*, în „România literară”, 2006, nr. 32. http://www.romlit.ro/index.pl/nume_de_animale.

HORSE NAMES. FROM THE ANSWERS
TO “*THE QUESTIONNAIRE I*”
(Abstract)

The present study focuses on identifying and classifying the zoonyms excerpted from the first questionnaire issued by The Museum of the Romanian Language, in 1922. The answers to questions 62 and 63 are covered: *Which of the adjectives describing colours are used to name horses? Which are the names given to horses and when are these names given?* More specifically, the motivation and the mechanism of the language “fashion” of that period are taken into account.

Cuvinte-cheie: Chestionarul „Calul”, zoonime, procesul numirii.

Keywords: The ‘Horse’ Questionnaire, zoonyms, the process of naming.

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
andreea_nora_pop@yahoo.com*